

RIKSÅKLAGARÄMBETET

Promemoria om tillämpning av lagstiftning som gäller åtalsuppgörelse

Dnr 26/31/14
28.12.2015

Besöksadress
Albertsgatan 25 A
00180 Helsingfors

Postadress
PB 333
00181 Helsingfors

Telefon
029 562 0800

Telefax
029 562 0888

E-post
vksv@oikeus.fi

Bilaga till riksåklagarens allmänna anvisning RÅ:2015:6.....	1
1 Förfarandet för erkännande.....	1
1.1 Förfarandet vid förundersökning.....	1
1.2 Avgivande av erkännande.....	2
1.3 Förbud mot utnyttjande.....	3
1.4 Begränsning av förundersökningen som en del av förfarandet.....	3
1.5 Förbindelse om strafflindring och utmätning av straff.....	6
1.6 Huvudförhandling.....	8
2 Åtalsuppgörelse.....	8
2.1 Åtalsuppgörelse vid åtalsprövning.....	8
2.2 Åtalsuppgörelse under förundersökning (FUL 3:10a:3).....	9
2.3 Åtalsuppgörelse efter att förundersökningen slutförts och framställan om begränsning har godkänts (RBL 1:10 och 10a).....	9
2.4 Den målsägandes ställning.....	10
2.5 Åtalsuppgörelse.....	11
2.6 Ordandet av en överläggning (RBL 1:10a).....	12
2.7 Den misstänktes erkännande.....	13
2.8 Förbud mot utnyttjande.....	14
2.9 Åtalseftergift som en del av förfarandet.....	14
2.10 Domsförslaget (RBL 1:10.4).....	16
3 När preskriptionen av åtalsrätten avbryts.....	18
4 Åtalets anhängighet (RBL 1:10a.5).....	18
5 Erkännanderättegången (RBL kap. 5b).....	19
5.1 Frist och närvaro.....	19
5.2 Målsägandens ersättningsanspråk.....	20
5.3 Förfarandet vid erkännanderättegång (RBL 5b:3).....	20
5.4 Domen (RBL 5b:4).....	21
6 Ändringssökande.....	21
7 Återtagande av åtgärdseftergift och förbindelse om strafflindring.....	22
7.1 Lagstiftningsmässig grund.....	22
7.2 Återtagande av erkännande.....	22
7.3 Väsentligen bristfälliga eller felaktiga uppgifter.....	23
8 Rättskraftsverkan.....	24

Bilaga till riksåklagarens allmänna anvisning RÅ:2015:6

Den bifogade promemorian och de mallar som fogats till den är avsedda att användas i åklagarens arbete när åklagaren överväger att inleda förfarande för åtalsuppgörelse under förundersökning eller åtalsprövning. Rekommendationerna kommer att vidareutvecklas enligt de praktiska erfarenheterna.

1 Förfarandet för erkännande

1.1 Förfarandet vid förundersökning

Inledandet av ett förfarande för åtalsuppgörelse under förundersökning förutsätter undersökningsledarens framställan. I fråga om ärenden i vilka åklagaren underrättats om inledande av förundersökning i enlighet med förundersökningslagen (FUL 5:1) ansvarar både undersökningsledaren och åklagaren för att identifiera ärenden som lämpar sig för detta förfarande.¹ Undersökningsledarens bedömning om att det kan föreligga grunder för förfarandet för erkännande i målet kan upptas redan i underrättelsen.

Enligt de mål som anges i regeringens proposition ligger tyngdpunkten vid tillämpningen av den nya lagstiftningen på förfarandet för erkännande som genomförs under förundersökningen². När förfarandet inleds ska man därför fästa särskild uppmärksamhet vid de processekonomiska fördelar som brottmålsprocessen tillförs genom att den misstänkte erkänner under förundersökningsskedet. Om man i ärendet redan införskaffat full/tillräcklig bevisning med vilken brottet kan lätt bevisas vid rättegången utan omfattande motbevisning, är det inte ändamålsenligt att inleda förfarandet. Detsamma gäller ärenden som är ringa eller som den misstänkte redan har erkänt under förundersökningen.

I ett mycket inledande skede av undersökningen är det möjligt att myndigheterna ännu inte har en uppfattning om gärningens karaktär. Då ska man fortsätta förundersökningen tills en tillförlitlig bild av ärendet och tillräcklig bevisning erhållits. I allmänhet är det först i en sådan situation möjligt att bedöma huruvida den misstänktes erkännande främjar utredningen av ärendet i väsentlig grad och huruvida den tillräckliga bevisning som fastställts som tröskel för inledandet av förfarandet har överskridits.³ I fråga om allvarliga brott innebär detta att enbart ett erkännande inte är nog, utan att myndigheterna före erkännandet ska skaffa en sådan bevisning om det misstänkta brottet att åklagaren är övertygad om att bevisningen räcker för väckande av åtal.

1 Se RÅ:2013:4 Underrättelse till åklagaren om brott som kommit för undersökning, förfarandet och åklagarens åtgärder. Enligt anvisningen ska underrättelse göras om åklagaren vidtar särskilda åtgärder som förknippas med det brott som undersöks (punkt 13, brottmålsärenden om vilka en underrättelse ska göras). Inledandet av förfarandet för erkännande kan betraktas som en sådan åtgärd.

2 RP 58/2013 rd sid. 35.

3 RP 58/2013 rd sid. 36.

Promemorian

28.12.2015

Dnr 26/31/14

Förfarandet för erkännande borde således inte föreslås i enkla och klara ärenden eller i ärenden i vilka det är lätt att skaffa bevisning genom myndighetsåtgärder. Sådana mål kan vara exempelvis sedvanliga egendomsbrott, registeranteckningsbrott, bokföringsbrott samt sedvanliga skattebrott och gäldenärsbrott. För förfarandet lämpar sig i typiska fall grova skattebrott, gäldenärsbrott, grova bokföringsbrott, värdepappersmarknadsbrott, grov bedrägeri och förskingring samt grova stölder (särskilt gärningar som utgör en serie).

Inledandet av förfarandet för erkännande förutsätter att alla berörda parter och deras biträden har ett ömsesidigt förtroende för att alla parter strävar efter att i målet uppnå en sådan lagakraftvunnen dom av domstolen som motsvarar parternas överenskommelse. För att ett avgörande, en förbindelse, ett samtycke och ett erkännande som ges för att detta mål ska uppnås ska ha en principiellt bindande karaktär ska den misstänkte och hans biträde vara informerade om vilken utredning undersökningsledaren och åklagaren har om de misstänkta brott som överenskommelsen gäller. Den misstänkte ska alltid veta vilket brott han erkänner och vilken bevisning om hans skyldighet som redan finns i målet. Den misstänkte ska också ges alla utredningar som kan utgöra grunden för eventuella beslut om begränsning av förundersökningen.

Ett täckande avslöjande av bevisningen kan i enskilda fall äventyra utredandet av brottshelheten, om helheten omfattar flera brott och misstänkta. Undersökningsledaren ska i varje enskilt fall pröva huruvida det är möjligt att avslöja all den bevisning som anskaffats i målet för den misstänkte. Om det inte är möjligt, finns det inte grunder att inleda ett förfarande för erkännande.

När åklagaren och undersökningsledaren i sin överläggning kommit fram till att den misstänkte ska erbjudas möjlighet till förfarandet för erkännande i ett enskilt mål, tar åklagaren kontakt med den misstänktes biträde och ber att denne frågar om huvudmannens beredskap att delta i överläggningar. Efter att den misstänkte tagit del av det förundersökningsmaterial som anskaffats i målet och med utkasten till gärningsbeskrivning, förbindelse om strafflindring och framställan om begränsning av förundersökning tas den misstänktes erkännande upp vid förhör.

1.2 Avgivande av erkännande

Förhöret utförs av förundersökningsmyndigheten på det sätt som föreskrivs i förundersökningslagen. Det är ändamålsenligt att spela in det förhör där erkännandet avges på video, om det är möjligt. Det är önskvärt att åklagaren är närvarande vid förhöret.

Förhørsledaren informerar inledningsvis den förhörda och dennes biträde om förfarandets villkor och om den misstänktes rättigheter, vilka antecknas i promemorian. Den misstänkte ska informeras bl.a. om hans eller hennes obegränsade rätt att återta sitt erkännande och om att den

målsägande har rätt att utnyttja sin subsidiära åtalsrätt i fråga om den gärning som är föremål för begränsning.

Även åklagaren ska med alla tillgängliga medel sörja för att den misstänkte agerar frivilligt i förfarandets alla skeden och att den misstänkte inte till följd av externa eller psykiska omständigheter är tvingad att erkänna eller framföra bevisning mot sig själv.

Den misstänktes erkännande och alla nya bevis som eventuellt läggs fram tas upp vid förhöret och dokumenteras specificerat. Vid förhöret framläggs även alla de bevis som samlats in vid förundersökningen, och en förteckning av dem upptas i förhörsprotokollet. På detta sätt har den misstänkte bevisligen delgetts alla bevis so i detalj veta vad han eller hon erkänner och utifrån vilken bevisning han eller hon är misstänkt för gärningen.⁴

Den misstänktes erkännande ska antecknas minutiöst i förhörsprotokollet. Erkännandet ska ha exakt samma innehåll som den gärning som beskrivs i åklagarens senare förbindelse om straffindring och i åtalet.

1.3 Förbud mot utnyttjande

Utsagor som avgetts under förfarandet för erkännande och utredning om det misstänkta brottet som den svarande lämnat omfattas inte av förbud mot utnyttjande även om erkännandet skulle återtas.⁵ Åklagaren ska dock alltid försäkra sig om att han eller hon har tillräcklig bevisning för att kunna driva åtalet även om domstolen i det enskilda fallet skulle stanna för ett annat slutresultat i fråga om förbudet mot utnyttjande.

Om erkännandet återtas vid huvudförhandlingen som förknippas med erkännandeförfarandet, bedömer domstolen vilket värde de lämnade utsagorna som förknippas med det återtagna erkännandet har i ärendet.

1.4 Begränsning av förundersökningen som en del av förfarandet

Förundersökningslagen (3:10a) gör det möjligt att undersökningsledaren vid förfarandet för erkännande

1) framställer för åklagaren att förundersökning inte ska göras i fråga om andra misstänkta brott än för de brott som förs vidare till huvudförhandling (FUL 3:10a.1),

⁴ Se Natsvlshvili and Togonidze v. Georgia, 29.4.2014 punkt 92.

⁵ I RBL 1:10a.6 finns en uttrycklig föreskrift om förbud mot utnyttjande av utsagor som avgetts vid överläggning för åtalsuppgörelse, om domsförslag inte läggs fram. Motsvarande reglering finns inte i förundersökningslagen. Av lagutskottets betänkande (LaUB 19/2014 rd sid. 18) om den kommande revisionen av 17 kapitlet i rättegångsbalken som träder i kraft den 1 januari 2016 framgår att det enligt det nya 17 kapitlet i RB och gällande rättspraxis är möjligt att utnyttja underlag eller utsagor som lämnats frivilligt vid förundersökning utan hinder av skyddet mot självinkriminering. Det är dock nödvändigt att observera att en sådan utsaga som avses ovan kan beläggas med förbud mot utnyttjandet med stöd av den allmänna föreskriften i RB 17:25.3 i, om försvarets rättigheter anses ha kränkts i ärendet (RP 46/2014 sid 89, jfr HFD 2012:45).

Promemorian

28.12.2015

Dnr 26/31/14

2) framställer att åklagaren förbinder sig vid strafflindring för erkända brott som förs vidare till huvudförhandling och att förundersökning samtidigt inte utförs för de övriga misstänkta brotten, om det är fråga om fler än ett brott (FUL 3:10a.1 och 2),

3) framställer att åklagaren förbinder sig vid strafflindring för erkända delgärningar till brott som förs vidare till huvudförhandling (FUL 3:10a.2) och att undersökningen av de övriga delgärningarna till brottet samtidigt läggs ned,

4) framställer att åklagaren förbinder sig vid strafflindring för erkända delgärningar för vilka åtal drivs och att undersökningen av de övriga delgärningarna till brottet samtidigt läggs ned. Utöver detta kan åklagaren också besluta att ordna en överläggning för åtalsuppgörelse där man avfattar ett domsförslag som förs vidare till erkännanderättegången (FUL 3:10a.1–3).

5) Det är också möjligt att undersökningsledaren endast framställer för åklagaren att åklagaren förbinder sig vid strafflindring för den gärning som åtalas och att åklagaren utöver detta beslutar att ordna en överläggning för åtalsuppgörelse där man avfattar ett domsförslag, varefter ärendet förs vidare till erkännanderättegången (FUL 3:10a.2–3). Beslut om begränsning behövs inte i fråga om de delgärningar i helheten som inte utreds.

6) Åklagaren kan ge en förbindelse om strafflindring på undersökningsledarens framställan även utan begränsning när man undersöker ett enda brott vars utredning den som misstänks för brottet har främjat genom att helt eller till väsentliga delar erkänna brottet (FUL 3:10a.2, andra meningen).

Såsom ovan konstateras, har undersökningsledaren beslutanderätt i fråga om framställan om begränsning av förundersökningen utifrån erkännandet, även om det är åklagaren som fattar det slutliga beslutet i ärendet. Denna framställan baseras på erkännandet av ett sådant brott om vars gärningsbeskrivning åklagaren fattar beslut ensam. Därför ska åklagaren sträva efter att under förundersökningen delta i alla evenemang som gäller förfarandet för erkännande i vilka erkännandet, dess innehåll och begränsningsframställan diskuteras. Den misstänkte torde också vilja få åklagarens ställningstagande till innehållet av en eventuell förbindelse om strafflindring och till begränsningen innan han eller hon avger sitt erkännande i förhör.

Vid förundersökningen ska den gärning som ska omfattas av begränsning vara under förundersökning samtidigt som den erkända gärningen. Det finns inte heller några hinder för att samtidigt med den erkända gärningen och den gärning som ska begränsas undersöka ett brott som inte blir erkänt i systemet för åtalsuppgörelse, men som åtalas vid samma domstolsbehandling (huvudförhandling) som den erkända gärningen. En sådan gärning skulle kunna vara exempelvis ett grovt narkoti-

Promemorian

28.12.2015

Dnr 26/31/14

kabrott, som hör till samma helhet som en erkänd grov stöld och en begränsad misstänkt stöld.

I den helhet av ärenden som undersöks kan också ingå ett brott som blir erkänt men för vilket åklagaren inte ger en förbindelse om strafflindring eftersom brottet inte ingår i förfarandets tillämpningsområde, till exempel grov penningtvätt. Utifrån erkännandet av ett brott som inte ingår i tillämpningsområdet för förfarandet för åtalsuppgörelse kan man inte ge ett sådant begränsningsbeslut som avses i förundersökningslagen eftersom förfarandet ska inriktas på ett brott som ingår i dess tillämpningsområde.

Framställan om begränsning och åklagarens beslut på framställan motiveras genom att konstatera att villkor för beslutet föreligger i det aktuella konkreta fallet. Förutsättningen är att den misstänkte har erkänt den gärning som förs vidare för domstolsprövning, begränsningen ger tidsmässiga och ekonomiska besparingar (processekonomi) och ett viktigt allmänt eller enskilt intresse inte kräver att förundersökning förrättas (FUL 3:10a.1 och 5).

Processekonomi ska kunna specificeras i enskilda fall. Vad gäller ett viktigt allmänt intresse kan det handla om att brottsprocessen i hela målet blir snabbare och enklare. Den kostnadsbesparing som erhålls kan vara exempelvis en betydande besparing av myndighetsresurser som uppkommer genom att man slipper vissa specificerade och omfattande förundersökningsåtgärder eller genom att processen kan genomföras hastigare, när tidskrävande rättshjälpsåtgärder inte behövs. Till denna del avviker villkoren från bedömning av de krav som det allmänna intresset ställer i beslut om begränsning enligt FUL 3 kap. 10 §.⁶

Vid bedömning av ett viktigt enskilt intresse ska ärendets ekonomiska och övriga betydelse för den enskilde målsäganden beaktas. Eftersom det nya systemets tillämpningsområde främst omfattar brott som orsakar ekonomisk skada, innebär detta att den skada som orsakats av den målsäganden ska vara betydande ur den målsägandes synvinkel så att de krav som ett viktigt allmänt intresse ställer (processekonomi) ska vika undan.

Framställan om begränsning förutsätter inte den målsägandes samtycke. Om det under förundersökningen har framgått att den målsäganden har motiverade, klara och betydande privaträttsliga anspråk, kan de vara faktorer som talar mot ett beslut om begränsning. Kraven ska dock ställas i proportion till den skada som orsakats genom gärningarnas helhet och till möjligheterna att få skadorna ersatta.

Begränsning av förundersökningen förhindrar inte att den målsäganden använder sin subsidiära åtalsrätt. Därför ska beslutet lämnas till den målsäganden utan dröjsmål efter att det undertecknats. Beslutet ska översättas till ett språk som den målsäganden förstår.

⁶ Se mer ingående RÅ:2007:2, som bl.a. kräver uttalat klander och bevarande av tilltron till systemet.

1.5 Förbindelse om strafflindring och utmätning av straff

Då undersökningsledarens framställan omfattar en förbindelse om strafflindring ska åklagaren och undersökningsledaren skriftligen avtala om förbindelsens innehåll på förhand. Det är rekommenderat att göra detta innan ärendet diskuteras med den misstänkte och hans eller hennes biträde.

Förbindelsen om strafflindring ska motsvara den misstänktes erkännande. Alla parter ska alltid delges om eventuella ändringar som görs i förbindelsen senare eftersom förbindelsen är bindande för åklagaren efter undertecknandet.

Det erkända brottet (gärningsbeskrivningen i åtalet) ska antecknas specificerat på förbindelsen om strafflindring på brottsrubriceringsnivå. Enligt lagen räcker det som framställan om strafflindring att undersökningsledaren framställer för åklagaren att åklagaren yrkar på straff enligt den lindrigare straffskala som avses i 6 kap. 8 a § i strafflagen (FUL 3:10a.2). Eftersom domstolen ska kunna specificera de grunder som enligt 6 kap. i strafflagen ska beaktas då straffet meddelas och utmäts, ska åklagaren sörja för att alla konkreta uppgifter som gäller ärendet och som domstolen behöver för att kunna utföra denna bedömning både i fråga om det lindrigare straffet och normalstraffet framgår av förbindelsen om strafflindring eller av stämningsansökan. Eftersom förbindelsen om strafflindring gäller lindring av straffskalan är det följdriktigt att åklagaren i sin förbindelse också framför sin konkreta uppfattning om dessa uppgifter med tanke på domstolens påföljdsprövning, även om lagen inte förutsätter detta.⁷

Enligt den lindrigare straffskalan får gärningsmannen dömas till högst två tredjedelar av det maximala fängelse- eller bötesstraffet för brottet och lägst det minimum i den straffart som föreskrivs för brottet. Om det föreskrivna strängaste straffet är fängelse på viss tid, får domstolen döma till böter i stället för fängelse, om det finns särskilda skäl för detta. I domen ska utöver det utdömda straffet också uppges vilket straff som domstolen skulle ha dömt ut utan ovan avsedd medverkan.

När systemet för åtalsuppgörelse tillämpas är den misstänkte intresserad av de fördelar som han kan uppnå genom att erkänna. I detta syfte ska den misstänkte, när han eller hon överväger att erkänna, få veta vilket konkret straff som kan förutses om den misstänkte inte erkänner eller erkänner brottet. Viktigast för den misstänkte är gränsdragningen mellan villkorligt och ovillkorligt fängelsestraff. I sådana situationer vid överläggningen ska åklagaren framföra sin motiverade åsikt om det straff som meddelas i det fall att den misstänkte inte erkänner brottet samt om den misstänkte erkänner brottet. Åklagaren ska understryka för den misstänkte att det är fråga om åklagarens påföljdsställningstagande som inte är bindande för domstolen. Åklagaren ska framföra detta påföljdsställningstagande i sin förbindelse om strafflindring och vid

⁷ Se mer ingående om bestämmande och utmätande av straff t.ex. HD 2015:52, HD 2015:18, HD 2015:12, HD 2014:91, HD 2014:87, HD 2014:5, HD 2011:102, HD 2011:93.

Promemorian

28.12.2015

Dnr 26/31/14

den rättegång i vilken den erkända gärningen i sinom tid kommer att behandlas. Åklagaren kan även informera den misstänkte om sin bedömning av vilken inverkan de brott som begränsas till följd av erkännandet skulle ha på straffet om åtal också väcktes för deras del.

Straffskalan för till exempel grovt bedrägeri är fängelse från 4 månader till 4 år. Den lindrigare straffskalan enligt 6 kap. 8 a § i strafflagen är således fängelse från 14 dagar till 2 år 8 månader. Som allmän utgångspunkt vid bestämmande av straffet kan man betrakta ett straff som lindrats med en tredjedel till följd av ett erkännande av brottet. Erkännandet har emellertid en desto större lindrande effekt på straffet ju tidigare erkännandet avgetts i processen. Syftet är att den misstänkte belönas för den besparing av processkostnaderna som följer på erkännandet. I stället för fängelse enligt straffskalan kan man utdöma böter till exempel om den misstänkte bidragit på ett särskilt betydelsefullt sätt till utredningen av brottet.

Om även andra grunder för lindrande av straffskalan än erkännande kan tillämpas vid utmätning av straffet, beaktas alla dessa grunder för lindrande av straffskalan. Om det är fråga om flera erkända brott, ska åklagaren bedöma straffet för respektive brott utan erkännande och lindrat till följd av erkännande, och därefter det gemensamma straffet utan erkännande och lindrat till följd av erkännande. Om det är fråga om ett erkänt brott och ett brott som den misstänkte inte har erkänt, ska åklagaren bedöma straffet för respektive brott utan erkännande och straffet för det erkända brottet lindrat till följd av erkännande, och därefter det gemensamma straffet utan erkännande och lindrat till följd av erkännande.

Funktionaliteten av systemet med åtalsuppgörelse förutsätter att åklagaren kan lägga fram ett så exakt och träffsäkert påföljdsställningstagande som möjligt, inklusive valet av straffart mellan villkorligt och ovillkorligt fängelsestraff. Nödvändiga rättsanvisningar för framläggande av påföljdsställningstaganden får åklagaren från högsta domstolens avgöranden som gäller bestämmande av straff. Vid sedvanliga rättegångar i brottmål lämnar åklagare ofta framställan om minimistraff i sina påföljdsställningstaganden. I påföljdsställningstaganden som anknyter till systemet för åtalsuppgörelse kan även framställan om maximistraff lämnas, åtminstone om det endast är fråga om erkända brott. Det är ju fråga om åklagarens påföljdsställningstagande som bygger på en överenskommelse mellan åklagaren och den misstänkte. Åklagaren kan på motiverade grunder även framställa vilket minimi- och maximistraff domstolen borde döma ut.

Med tanke på funktionaliteten av systemet med åtalsuppgörelse är det av väsentlig betydelse att åklagarens och domstolens bedömning av straffet för ett enskilt brott inte avviker från varandra.

I bilaga 1 medföljer ett beslut om begränsning av förundersökning och förbindelse om yrkan på ett lindrigare straff.

1.6 Huvudförhandling

En gärning som erkänts vid förfarandet för erkännande behandlas i regel vid en normal huvudförhandling. När undersökningsledaren lämnat en framställan och åklagaren förordnat att förundersökningen begränsas och undertecknat förbindelsen om strafflindring, avfattar åklagaren stämningsansökan och anhängiggör ärendet vid tingsrätten på så sätt som föreskrivs i 5 kap. i RBL. Förbindelsen om strafflindring kan upptas i påföljdsställningstagandet i stämningsansökan och/eller lämnas till domstolen som en separat handling. I detta fall ordnas huvudförhandlingen utan särskilda grunder för påskyndad behandling. Detta förfarande tillämpas alltid när åtalsuppgörelse är ett alltför tungt förfarande i förhållande till ärendets art, då erkännandet och den relativt ringa bevisning som stödjer det beaktas.

2 Åtalsuppgörelse

2.1 Åtalsuppgörelse vid åtalsprövning

Överläggning för åtalsuppgörelse kan ordnas under förundersökningen eller åtalsprövningen samt när ärendet anhängiggjorts i tingsrätten innan huvudförhandlingen inletts. I rättspraxis har också ett domsförslag som uppkommit som resultat av en i besvärsskedet ordnad åtalsuppgörelse godkänts som grund för en erkännanderättegång som ordnats i hovrätten.⁸ Utgångspunkten är att åtalsuppgörelse inleds innan huvudförhandlingen inleds i tingsrätten. Då ger förfarandet också den största processekonomiska nyttan.

Under åtalsprövningen kan åklagaren främja behandlingen av brottmålet genom att

1) den erkända gärningen behandlas vid en normal huvudförhandling, men för en del av de misstänkta brotten utfärdas beslut om åtalseftergift (RBL 1:8.2),

2) som avslutning på åtalsuppgörelsen avfattas ett domsförslag om den erkända gärningen som behandlas vid en erkännanderättegång (RBL 1:10.3 och 1:10a), åklagaren utfärdar en förbindelse om strafflindring för den erkända gärningen (RBL 1:10.3) och förbinder sig till åtalseftergift för ett eller flera misstänkta brott (RBL 1:10.3) och

3) åklagaren utfärdar en förbindelse om strafflindring för den erkända gärningen (RBL 1:10.3) och vid åtalsuppgörelsen avfattas ett domsförslag som behandlas vid en erkännanderättegång (RBL 1:10.3 och 1:10a) eller

4) åklagaren kan under åtalsprövningen, utan att ordna en åtalsuppgörelse, besluta att åtal inte väcks för alla misstänkta brott om den misstänkte genom att erkänna främjat utredningen av ett eller flera brott som behandlas vid huvudförhandlingen i en helhet av gärningar som

⁸ I dessa ärenden har det varit fråga om en övergångsperiod som förknippats med lagens ikraftträdande.

Promemorian

28.12.2015

Dnr 26/31/14

omfattar två eller flera brott (RBL 1:8.2).⁹

I förundersökningsskedet kan systemet med åtalsuppgörelse ge processekonomiska besparingar som utöver kostnaderna för utredning av ärendet också kan omfatta kostnaderna för brottsprocessen som helhet. Under åtalsprövningen gäller besparingarna däremot främst längden av den domstolsbehandling som är att vänta. Då borde antalet behandlingsdagar även i vidsträckta och krävande ärenden i regel minska till ett, eftersom åklagaren vid erkännanderättegången i korthet presenterar domsförslagets innehåll, grunder och bevisning.

Framställan om inledande av åtalsuppgörelse kan lämnas till åklagaren av förundersökningsmyndigheterna, den misstänkte jämte biträden eller domaren. Åklagaren har rätt att överväga huruvida han eller hon kallar de berörda parterna till åtalsuppgörelse, vem som kallas till förfarandet och huruvida ett domsförslag avslutningsvis avfattas vid överläggningen.

2.2 Åtalsuppgörelse under förundersökning (FUL 3:10a:3)

Om åklagaren bedömer att det skulle främja en snabbare behandling av det ärende som avses i undersökningsledarens framställan om förbindelse om strafflindring ifall ärendet styrdes till en erkännanderättegång, kan åklagaren ordna en överläggning för åtalsuppgörelse med den misstänkte och med hans eller hennes biträde redan under förundersökningen.

Då en överläggning för åtalsuppgörelse ordnas under förundersökningen är det ändamålsenligt att även undersökningsledaren kallas till överläggningen eftersom alla ändringar som eventuellt görs i förbindelsen förutsätter undersökningsledarens framställan. Att överläggningen går vidare till ett domsförslag förutsätter dessutom att den målsägande vid förundersökningen meddelat att han eller hon inte har yrkanden i ärendet eller ger sitt samtycke till att ärendet behandlas vid en erkännanderättegång.

Syftet med överläggning för åtalsuppgörelse under förundersökningen är att göra domstolsbehandlingen av ärendet snabbare. I stället för en huvudförhandling anhängiggörs ärendet med kort frist vid en erkännanderättegång och domen meddelas genast när behandlingen har slutförts.

2.3 Åtalsuppgörelse efter att förundersökningen slutförts och framställan om begränsning har godkänts (RBL 1:10 och 10a)

En överläggning för åtalsuppgörelse kan också ordnas efter att förundersökningen slutförts i ett ärende i vilket undersökningsledaren lämnat sin framställan och åklagaren har godkänt den. Undersökningsledarens

⁹ Det är även möjligt att åklagaren väcker åtal under huvudförhandlingen för en gärning som erkänts under förundersökningen och fattar prövningsbaserade beslut om åtalseftergift för gärningar som bestridits under förundersökningen då åklagaren anser att tillräcklig bevisning om dem erhållits (RBL 1:8).

Promemorian

28.12.2015

Dnr 26/31/14

framställan binder inte åklagarens beslut efter att förundersökningen har slutförts. Domsförslaget kan avvika från det erkännande som avgetts under förundersökningen och från förbindelsen om strafflindring, om åklagaren och den misstänkte avtalar om detta. Om erkännandets innehåll ändras under överläggningarna, ska erkännandet dokumenteras på nytt i förbindelsen om strafflindring eller i den promemoria som utarbetas om överläggningen på samma sätt som i förhörsprotokollet under förundersökningen. Åklagaren kan i detta sammanhang även besluta om åtgärdseftergift (RBL 1:8). Det domsförslag som avfattas som överläggningarnas resultat tillställs tingsrätten, där ärendet behandlas vid en erkännanderättegång.

I regel ska åklagaren tillsammans med undersökningsledaren under förundersökningen fatta beslut om innehållet av den framställan som kan godkännas utifrån den misstänktes erkännande. Åklagaren bör ändra en framställan av undersökningsledaren som åklagaren redan godkänt endast i mycket exceptionella situationer. En sådan situation kan vara exempelvis att man efter att förundersökningen har slutförts erhåller sådan ny utredning om de misstänkta brotten som förutsätter att den erkända gärningens gärningsbeskrivning måste ändras. Den misstänkte kan vilja ändra på sin berättelse, eller så kan den nya bevisningen förutsätta att den misstänkta gärningen ska bedömas utifrån en lindrigare straffskala. Ändringar¹⁰ som görs efter förundersökningen förutsätter den misstänktes och den målsägandes samtycke och ett nytt erkännande av den misstänkte, men inte undersökningsledarens godkännande.

2.4 Den målsägandes ställning

Inledande av åtalsuppgörelse förutsätter alltid den målsägandes meddelande om att han eller hon inte har några anspråk i ärendet eller den målsägandes samtycke till att ärendet behandlas i en erkännanderättegång. Den målsägande har rätt att vägra samtycka till förfarandet utan att yppa sina grunder.¹¹ När den målsägande gett sitt samtycke kan han eller hon inte återta det. När den målsägande ger sitt samtycke, förlorar han eller hon också sin subsidiära åtalsrätt till den erkända gärningen. Därför ska åklagaren alltid informera den målsägande om samtyckets betydelse och understryka att den målsägandes subsidiära åtalsrätt återförs endast om den misstänkte återtar sitt erkännande.

När man frågar efter den målsägandes samtycke ska ett utkast till domsförslag och till de beslut om åtgärdseftergifter som eventuellt gäller den målsägande läggas fram som grund för den målsägandes beslut. Handlingarna ska upprättas på ett språk som den målsägande förstår.

¹⁰ Den misstänktes samtycke behövs alltid om beskrivningen av den erkända gärningen ändras. Den målsägandes samtycke torde endast krävas om en väsentlig ändring görs i gärningsbeskrivningen. Detta gäller åtminstone när den ursprungliga erkända gärningens rättskraft inte utsträcker sig till den nya gärningsbeskrivningen.

¹¹ Om den gärning som gäller en målsägande som vägrat ge sitt samtycke kan utan hinder av rättskraftsverkan avskiljas från en ärendehelhet som består av flera separata gärningar, behandlas det ärende som gäller den målsägande vid en vanlig huvudförhandling.

Promemorian

28.12.2015

Dnr 26/31/14

Den målsägande kan vid överläggning för åtalsuppgörelse avtala med den misstänkte om hans eller hennes skadeståndsanspråk. Överläggningarna om skadeståndsanspråken ska dock inte vara huvudsaken med överläggningarna för åtalsuppgörelse; de berörda parterna kan också förhandla om skadeståndsanspråken utanför åtalsuppgörelsen. Om den misstänkte och den målsägande emellertid uppnår ett avtal om skadestånd vid överläggningen för åtalsuppgörelse, kan man upprätta en separat handling om överenskommelsen. Handlingen kan lämnas till tingsrätten som bilaga till domsförslaget. Handlingen ska upprättas av den målsägande och den misstänkte.

Den målsägande kan låta avtalet fastställas av domstolen eller driva processen i fråga vidare även under erkännanderättegången. Skadeståndsanspråket ska dock avskiljas från erkännanderättegången till ett separat förfarande om man redan i överläggningsskedet kan förutse att behandlingen av skadeståndsanspråket orsakar dröjsmål i rättegången. Det kan dock vara svårare att få den målsägandes samtycke till förfarandet om ärendet som gäller skadestånd avskiljs till ett separat ärende och den målsägande går miste om fördelarna med en process som drivs av åklagaren.

2.5 Åtalsuppgörelse

Avsikten med åtalsuppgörelsen är att avfatta ett domsförslag (RBL 1:10a). Åklagaren får på eget eller en parts initiativ vidta åtgärder för att ordna en överläggning för åtalsuppgörelse (RBL 1:10) i ett ärende i vilket han anser att det finns grunder att lägga fram ett domsförslag.¹² Syftet med överläggningen är att uppnå enighet om domsförslaget och om att ärendet behandlas i en erkännanderättegång i påskyndad ordning. I domsförslaget specificeras det erkända brottet och det straff enligt en lindrad skala som åklagaren förbinder sig att påyrka.

En överläggning om åtalsuppgörelse gäller frågan om vilken inverkan erkännandet och eventuella beslut om åtgärdseftergift enligt åklagarens uppfattning har på det straff som döms ut i ärendet. I praktiken torde det centrala temat för överläggningen om åtalsuppgörelse bli vilken uppfattning åklagaren har om det normala straff som gärningen skulle få som påföljd utan erkännande (och beslut om åtgärdseftergift) och vilken effekt domsförslagets innehåll enligt åklagarens uppfattning har på straffet.

¹² Som ett ytterligare villkor som inte har upptagits i lagen torde kunna betraktas det ställningstagande som framgår av regeringens proposition (RP 58/2013 sid. 22) om att åtalsuppgörelse borde inledas endast om förutsättningarna för att väcka åtal uppfylls i ärendet, dvs. att åtalströskeln (sannolika skäl) borde överskridas. Regeringens proposition konstaterar vidare att en utgångspunkt vid prövningen ska vara att ett frivilligt och faktamotsvarande erkännande räcker för att väcka åtal. Att erkännandet motsvarar fakta torde kräva en sådan bevisning för det erkända brottet att det i praktiken handlar om att åtalströskeln överskrids på normalt sätt. Även grundlagssutskottet konstaterar i sitt utlåtande att åklagaren inte kan inleda en åtalsuppgörelse om bevisningen inte enligt åklagarens uppfattning räcker till för att väcka åtal (GrUU 7/2014 rd sid. 4/5).

2.6 Ordnandet av en överläggning (RBL 1:10a)

Innan åklagaren ordnar en överläggning för åtalsuppgörelse är det ändamålsenligt att åklagaren omsorgsfullt utreder huruvida det finns grunder att avfatta ett domsförslag i ärendet (RBL 1:10.2). Preliminärt kan man fråga av den misstänkte via hans eller hennes biträde huruvida den misstänkte är beredd att erkänna den gärning som åklagaren specificerat och huruvida den misstänkte ger sitt samtycke till att ärendet behandlas vid en erkännanderättegång. Dessutom ska man av en målsägande som vid förundersökningen meddelat att han eller hon har anspråk i ärendet utreda huruvida den målsägande samtycker till att ärendet behandlas i nämnda rättegång. Om alla berörda parter förhåller sig positiva till förfarandet, kan åklagaren ordna en överläggning för åtalsuppgörelse.

Överläggningen kan ordnas vid åklagarämbetet eller på ett annat ställe som lämpar sig för ändamålet. Åklagaren ska sörja för att parterna kallas till överläggningen, för att överläggningen dokumenteras samt för att de handlingar som överenskomms vid överläggningen upprättas. Det är ändamålsenligt att anlita kunnandet hos åklagarens sekreterare i fråga om de praktiska arrangemangen, upprättandet av handlingarna och nedtecknandet av anteckningar om överläggningens gång.

Till överläggningen för åtalsuppgörelse kallas i regel den misstänkte personligen tillsammans med hans eller hennes biträde. Om den misstänkte är frihetsberövad, ska åklagaren utreda möjligheten att ordna överläggningen på den plats där den misstänkte förvaras eller i en annan lämplig lokal. Om den misstänkte inte förstår finska eller svenska ska en av åklagarämbetet finansierad tolk anskaffas för honom eller henne. De handlingar som upprättas vid överläggningen, särskilt domsförslaget, ska översättas till ett språk som den misstänkte förstår.

Den målsägande eller de målsägande jämte biträden kan kallas till överläggningen om åklagaren anser att detta kan vara till fördel för behandlingen av ärendet. Eftersom det är möjligt att avtala om skadestånd vid överläggningen, vore det till fördel för ordnandet av erkännanderättegången att skadestånden specificeras och avtal om deras grunder och belopp ingås redan vid överläggningen. Då kan åklagaren också lägga fram den målsägandes anspråk utan svårigheter.

Även andra personer kan kallas till överläggningen efter åklagarens övervägande, till exempel en laglig företrädare för en juridisk person, om detta kan främja överläggningen.

Vid överläggningen för åklagaren ordet. Vid förfarandet binds åklagaren av objektivitets- och jämlikhetsprinciperna, vilket särskilt märks vid upptagandet av erkännandet och formuleringen av dess innehåll. Vid överläggningen ska åklagaren yppa alla omständigheter som talar mot ett åtal och som talar för ett åtal som åklagaren vet om samt redogöra för de rättsliga frågor som förknippas med ärendet och för sina uppfattningar om dem. Dessutom ska åklagaren informera den misstänkte och

Promemorian

28.12.2015

Dnr 26/31/14

den målsägande om domsförslagets betydelse, samtyckets och erkännandets inverkan och den misstänktes rätt att återta sitt erkännande i alla skeden av processen. Den misstänkte ska också informeras om den målsägandes subsidiära åtalsrätt som gäller en gärning för vilket beslut om åtalseftergift utfärdats. Dessa omständigheter ska antecknas i en promemoria om överläggningen.

Bilaga 2: mall för promemoria om överläggning för åtalsuppgörelse.

2.7 Den misstänktes erkännande

Åklagaren ska alltid försäkra sig personligen om identiteten av en misstänkt som deltar i en överläggning. Detta kan baseras på att åklagaren deltagit i ett förhör med den misstänkte under förundersökningen, varvid polisen har kontrollerat den misstänktes identitet, eller på att den misstänkte visar upp legitimation.

Innan erkännandet tas upp ska åklagaren informera den misstänkte om dennes rätt att senare återta sitt erkännande utan att specificera grunderna till detta, om återtagandets följder¹³ och betydelsen av den målsägandes samtycke för förfarandet samt om de följder som avtal om skadeståndsanspråk och förflyttning av anspråken till en annan rättegång eller behandling vid erkännanderättegången har.

Den misstänkte ska i regel vara personligen närvarande vid överläggningen. Det kan dock inte betraktas som helt uteslutet att erkännandet avges till exempel utomlands med hjälp av video. Då ska åklagaren omsorgsfullt utreda under vilka omständigheter den misstänkte avger sitt erkännande samt försäkra sig om identiteten av den person som avger erkännandet på ett tillförlitligt sätt. Åklagaren ska också avtala med den misstänkte och hans eller hennes biträde när och var den misstänkte undertecknar domsförslaget. Åklagaren ska emellertid träffa den misstänkte personligen åtminstone en gång före erkännanderättegången.¹⁴

Åklagaren ska under överläggningen utifrån objektivt observerbara omständigheter själv kunna dra den slutsats att den misstänkte ger sitt erkännande frivilligt och efter noggrant övervägande samt att den misstänkte förstår erkännandets betydelse. Det rekommenderas att grunderna till åklagarens slutsatser antecknas exempelvis i den handling som upprättas om överläggningen. När erkännandet baseras på fakta (riktighet) och den misstänkte förstår dess betydelse minskar risken för att erkännandet senare återtas.

Den misstänktes erkännande antecknas i domsförslaget. Den misstänktes erkännande ska inriktas på det brott för vilket åklagaren beslutar

13 Om erkännandet återtas befrias åklagaren från de förbindelser som han eller hon lämnat under förfarandet, medan den målsägande får tillbaka sin subsidiära åtalsrätt, ärendet behandlas i en normal huvudförhandling och straffet utmätts enligt den normala straffskalan.

14 Lagutskottet har ansett att kravet på ett personligt möte mellan åklagaren och den misstänkte ska vara absolut så att åklagaren kan kontrollera att erkännandet är korrekt och frivilligt och försäkra sig om att den misstänkte förstår domsförslagets betydelse (LaUB 5/2014 rd sid. 8/14).

Promemorian

28.12.2015

Dnr 26/31/14

tat driva åtal. Erkännandet ska täcka brottsrubriceringen, den specificerade gärningen och dess kvalificeringsgrunder. Ett så kallat benrangelåtal kan ha ett begränsat informativt innehåll på så sätt att det är rekommenderat att i åtalet ge en utförligare beskrivning av de omständigheter som förknippas med gärningen till den del som de påverkar uppfyllandet av brottsrekvisiten och påföljdsprövningen.

Den misstänkte bekräftar sitt erkännande genom att underteckna domsförslaget.

2.8 Förbud mot utnyttjande

Åklagaren är också skyldig att informera den misstänkte om förbudet att använda sådana utsagor som den misstänkte eller svaranden har avgett i samband med en överläggning för åtalsuppgörelse som bevis i ett brottmål, om domsförslag inte avfattas (RBL 1:10a.6). I erkännandet kan också ingå utsagor om omständigheterna vid gärningen och om gärningens motiv och följder som inte ingår i själva gärningsbeskrivningen. Om överläggningen inte leder till att ett domsförslag avfattas, får de utsagor om gärningen eller de omständigheter som rådde vid gärningen som den misstänkte lämnat vid överläggningen inte användas som bevis i brottmålet. Syftet med detta förbud är att trygga att överläggningarna är förtroliga och göra det attraktivare att avge ett erkännande.¹⁵

Bilaga 2: mall för promemoria om överläggning för åtalsuppgörelse.

2.9 Åtalseftergift som en del av förfarandet

Om två eller flera brott som misstänks ha begåtts av samma person står under åtalsprövning och den misstänkte genom erkännande har främjat utredningen av ett eller flera av de misstänkta brotten, får åklagaren besluta om åtalseftergift (RBL 1:8.2). Tillämpning av bestämmelsen på de gärningar som åtalseftergiften omfattar förutsätter att åtalstörskeln överskridits (sannolika skäl), att åtal i huvudsak drivs för de erkända brotten och att ett viktigt allmänt eller enskilt intresse inte kräver att åtal väcks.

Bestämmelsen har ett allmänt tillämpningsområde, i motsats till bestämmelsen om begränsning av förundersökning (FUL 3:10a.5). Det är således möjligt att också meddela åtgärdseftergift för sådana gärningar som avses i 20 och 21 kap. strafflagen. Bestämmelsen skiljer sig från konkurrensgrunden (RBL 1:8.1) genom att åtal ska drivas om de erkända gärningarna och att erkännandet ska ha främjat utredandet av gärningarna.¹⁶

¹⁵ Om förbudet mot utnyttjande i Finlands straffrätt se RP 46/2014 rd sid. 50–52 och 55–63 och om självinkrimineringskyddets förhållande till förbud mot utnyttjande LaUB 19/2014 rd sid. 17–21.

¹⁶ Eftersom bestämmelsen i RBL 1:8.2 är en prövningsbaserad bestämmelse om åtalseftergift som har ett allmänt tillämpningsområde, behandlas en gärning som förknippas med åklagarens avgörande och erkänts utanför förfarandet för åtalsuppgörelse vid en vanlig huvudförhandling.

Promemorian

28.12.2015

Dnr 26/31/14

När ett prövningsbaserat beslut om åtgärdseftergift undertecknas ska man särskilt hålla i minnet att brottet inte får tillräknas den misstänkte eftersom hävandet av oskuldspresumtionen från och med den 1 januari 2015 enbart ankommer på domstolen.

I anslutning till överläggningen om åtaluppställning kan också andra prövningsbaserade grunder för åtalseftergift tillämpas (RBL 1:7 och 8). I detta fall ska av beslutets motivering framgå de omständigheter och bevis samt den bevisvärdering och rättsliga slutledning på vilka beslutet grundar sig (RBL 1:6a.2). I beslut som gäller överläggning för åtaluppställning ska de faktorer som anger att åtalströskeln överskrids motiveras.¹⁷

Åklagaren kan i anslutning till överläggningen för åtaluppställning också avgränsa sådana delgärningar utanför åtalet som t.ex. har samband med en gärningshelhet som specificerats som ett enda brott (RBL 1:8.2).¹⁸ Till exempel i fråga om grovt skattebedrägeri som omfattar flera skatteperioder kan de äldsta skatteåren utelämnas. I vissa fall torde avgränsning också kunna gälla gärningar i vilka de målsägande inte har nåtts, som de målsägande inte har anspråk på eller som är särskilt svåra att utreda. Till exempel i omfattande beställnings- eller internetbedrägerier kan detta till och med vara nödvändigt. Förutsättningen är då att den svarandes och den målsägandes rättsskydd inte äventyras genom förfarandet.¹⁹

Vid åtgärdseftergift ska man alltid sörja för att de gällande beslut om tvångsmedel som utfärdats för att säkra eventuella konfiskeringskrav som förknippas med den gärning som beslutet gäller hävs. Vid prövning av beslut om åtalseftergift ska även bestämmelsen om statens skadeståndsskyldighet för säkringsåtgärder som utverkats i onödan beaktas (RB 7:11).

Den målsägande i det brott som beslutet om åtalseftergift gäller behåller sin åtalsrätt. Då anhängiggörs ärendet på den målsägandes initiativ vid en normal huvudförhandling (RBL 1:14). Eftersom beslutet är en del av överläggningen för åtaluppställning och en förutsättning för att den misstänkte erkänner, kan den målsägande knappast använda sin åtalsrätt i det erkända brottet utan att den misstänkte återtar sitt erkännande. I praktiken kan den målsägande ofta använda sin åtalsrätt först när den dom som meddelats vid erkännanderättegången vunnit laga kraft.

På grund av den målsägandes starka ställning ska åklagaren sörja för att uppgift om beslut om åtalseftergift lämnas till den målsägande i god tid före erkännanderättegången. Beslutet ska utfärdas på ett språk som den målsägande förstår.

¹⁷ Den motiveringsskyldighet som föreskrivs i RBL 1:6a.2 motsvarar rikspolisstyrelsens gällande anvisning Hur beslut att inte väcka åtal sätts upp samt beslutets innehåll (RÅ 2007:4).

¹⁸ För närmare information se RP 58/2013 rd sid. 21.

¹⁹ För närmare information om förutsättningarna för avgränsning HD 2012:23.

2.10 Domsförslaget (RBL 1:10.4)

I domsförslaget antecknas åklagarens förbindelse att påyrka straff enligt den lindrigare straffskalan och åklagarens mer detaljerade påföljdsställningstagande.

I domsförslaget ska också i detalj antecknas rubriceringen och gärningsbeskrivningen för den gärning som den misstänkte har erkänt och för vilket åklagaren beslutat att påyrka straff.

Även den målsägandes samtycke till förfarandet ska framgå av domsförslaget.

Domsförslaget ska upprättas skriftligen och parterna med biträden (åklagaren, den misstänkte, den målsägande, biträden) ska underteckna och datera det. Förslaget ska till tillämpliga delar upprättas enligt det som föreskrivs om åtalsansökan (RBL 5:3).

Av domsförslaget ska framgå åtminstone:

- parterna i ärendet,
- en specificerad beskrivning av gärningen som förfarandet gäller, gärningstiden och -platsen samt brottsrubriceringen samt
- straffyrkandet i regel specificerat enligt straffart och mängd samt de konkreta grunder som har inverkan på utmätandet av straffet i ärendet i fråga. Av förslaget ska ytterligare framgå åklagarens uppfattning om det straff som normalt skulle meddelas under de rådande omständigheter och på vilket det lindrade straffet bygger och om de omständigheter som ska beaktas i ärendet då normalstraffet bedöms. På detta sätt framgår det av domsförslaget vad man överenskommit vid överläggningen för åtalsuppgörelse och på vilka grunder överenskommelsen bygger. Det är viktigt att specificera straffmätningsgrunderna även av den anledning att den svarande senare vid erkännanderättegången kan framföra nya grunder för strafflindring, varvid det är viktigt att domstolen vet huruvida dessa grunder redan har beaktats i åklagarens förbindelse om strafflindring. En detaljerad specificering av straffyrkandet visar också vilket målet med åtalsuppgörelsen varit och hur parterna, särskilt den misstänkte, har uppfattat erkännandets grunder,
- anknutna yrkanden, såsom krav på förverkandepåföljder och affärsverksamhetsförbud, förlust av militär grad och djurhållningsförbud,
- förteckning över bevis och deras bevisningsteman.

Den målsägandes skadeståndsanspråk kan upptas i domsförslaget om den misstänkte och den målsägande är eniga om detta. I annat fall kan den målsägande lämna sitt skadeståndsyrkande till domstolen med en separat handling.

Promemorian

28.12.2015

Dnr 26/31/14

Tillsammans med domsförslaget ska man till tingsrätten också lämna ärendets förundersökningsmaterial, som tingsrätten kan ta del av om den så önskar. I förundersökningsmaterialet finns de bevis som åklagaren senare återoppar i sin presentation av målet vid erkännanderättegången.

Bevisning som tas upp vid erkännanderättegången är erkännandet och förundersökningsmaterialet. Varje åklagarämbete ska komma överens med tingsrätterna på deras områden hur förundersökningsmaterialet ska lämnas in till dem.

Åklagaren ska från fall till fall bedöma huruvida han fogar de beslut om åtgärdseftergift som utfärdats i ärendet till domsförslaget eller till stämningens ansökan som utfärdats under förundersökningen. Enligt regeringens proposition är det med hänsyn till informationen till domstolen befogat att nämna beslut om åtal eftergift i domsförslaget.²⁰ Enligt grundlagsutskottets utlåtande är det viktigt att domsförslaget också innehåller information om eventuella åtgärdseftergifter som har samband med ärendet för att domstolen ska kunna övertyga sig om att den rättsliga bedömningen av gärningen är korrekt och att åtalsuppgörelsen är välgrundad.²¹ Lagutskottet ansåg däremot att det inte finns några grunder för att tillåta att man i samband med en erkännanderättegång börjar undersöka eller på annat sätt beakta brott för vilka vederbörande inte har åtalats. Beslut om åtal eftergift har ingen som helst betydelse vid en vanlig brottmålsrättegång och ska inte heller ha det vid en erkännanderättegång. Om sådana beslut beaktades skulle det i praktiken falla ut till svarandens nackdel och denne skulle inte under erkännanderättegången ens ha möjlighet att bestrida beslutet eller på annat sätt försvara sig mot det. Enligt lagutskottets uppfattning skulle beslut om åtal eftergift vara bevisning som inte har någon betydelse för saken.²²

Uttalandena i beredningshandlingarna går således i sär, vilket understryker vikten av åklagarens bedömning och öppna motiveringar. Om åtalsuppgörelsen gäller ett allvarligt brott kan det vara nödvändigt att också foga besluten om åtal eftergift till materialet. Om åtgärdseftergifterna gäller ett brott som inte är sedvanligt till exempel med tanke på dess gärningssätt eller straffvärde skulle också detta kunna tala för att besluten fogas till domsförslaget eller stämningens ansökan.

När domsförslaget har undertecknats ska åklagaren utan onödigt dröjsmål lämna domsförslaget till tingsrättens kansli. Målet blir anhängigt när domsförslaget kommer in till domstolens kansli (RBL 1:10a.4).

Bilaga 3: mall för domsförslag.

20 RP 58/2013 rd sid. 25.

21 GrUU 7/2014 rd sid. 3/5.

22 LaUB 5/2014 rd sid. 5/14.

3 När preskriptionen av åtalsrätten avbryts

På avbrytande av åtalsrättens preskription vid förfarandet för erkännande tillämpas den relevanta föreskriften i strafflagen (SL 8:3). Preskriptionen av åtalsrätten i ett brott som erkänts vid åtaluppställning avbryts när den misstänkte undertecknar domsförslaget (SL 8:3a). Om den misstänkte/svarande senare återtar sitt erkännande, har preskriptionen av åtalsrätten inte avbrutits. Samma effekt uppnås om ärendet avskrivs vid erkännanderättegången. Om endast lite kvarstår av preskriptionstiden för åtalsrätt, kan preskriptionen av åtalsrätten förhindras genom att lämna en stämningansökan i ärendet lämnas till domstolen endast i detta syfte.

4 Åtalets anhängighet (RBL 1:10a.5)

Åtaluppställning kan inledas även om åklagaren redan väckt åtal i samma ärende, dvs. lämnat stämningansökan till tingsrätten, men då huvudförhandling ännu inte har inletts. Då ska åklagaren utan dröjsmål underrätta den domstol som behandlar ärendet om att åtaluppställning inletts och begära att behandlingen av åtalet avbryts. När domsförslaget har undertecknats ska också det tillställas den domstol som behandlar ärendet i ett förfarande som anhängiggjorts genom stämningansökan. Samtidigt ska åklagaren begära att behandlingen av det ärende som anhängiggjorts genom stämningansökan ska avbrytas om det inte är nödvändigt att fortsätta behandlingen till exempel för att säkerställa åtalsrätt.

Om erkännanderättegången senare avskrivs, ska åklagaren underrätta den domstol som behandlar stämningansökan om huruvida åklagaren fortsätter att driva åtalet vid en normal huvudförhandling eller om åklagaren begär att behandlingen fortsättningsvis hålls avbruten till exempel för en ny överläggning om åtaluppställning.

Åklagaren ska förfara på motsvarande sätt om domsförslaget inte gäller alla misstänkta/svarande i brottshelheten och åklagaren vill att en erkännanderättegång som gäller det ärende som avses i domsförslaget ordnas i samma sammanhang med den huvudförhandling som gäller de övriga svarandena. Fristerna för inledande av erkännanderättegång kan dock i praktiken ofta förhindra att målen behandlas tillsammans.

En vidare förutsättning är att ordnandet av erkännanderättegången ger processekonomiska fördelar även om den inleds strax före en huvudförhandling som redan bestämts eller kommer att bestämmas. Antalet huvudförhandlingsdagar och behovet att föra ny bevisning borde minska väsentligt. Ett typfall skulle kunna vara en situation där endast en del av de svarande i ett ärende har erkänt och det är ändamålsenligt att behandla ärendehelheten för alla svarandes del vid samma rättegång särskilt med hänvisning till bevisföringen. Till följd av detta förfarande kan bevisningens kvalitet också förbättras om erkännandet av den gärning som åsyftas i åtalet främjar drivandet av åtal mot de övriga svarandena. I ett sådant fall är det inte fråga om användning av ett s.k. kron-

Promemorian

28.12.2015

Dnr 26/31/14

vittne, och det orsakar inte problem med tanke på de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Den svarande har en självständig rätt att erkänna ett brott som han eller hon begått vid huvudförhandlingen eller erkännanderättegången även om erkännandet för gärningsbeskrivningens del också skulle omfatta medsvarandes agerande. Medsvarande får inte förtroendeskydd mot det att någon annan som är delaktig i samma gärning erkänner. Begående av ett brott förknippas alltid med risken för att det egna förfarandet avslöjas som ett resultat av en annan delaktig eller utomstående parts verksamhet.

Den domstol där samma ärende är avbrutet ska också alltid underrättas när en dom har meddelats i erkännanderättegången senast när domen vunnit laga kraft.

5 Erkännanderättegången (RBL kap. 5b)

5.1 Frist och närvaro

Vid erkännanderättegången behandlas domsförslaget utan huvudförhandling i påskyndad ordning. Efter att domsförslaget kommit till tingsrättens kansli ska erkännanderättegången hållas inom 30 dagar från det att målet blivit anhängigt. Om det blir nödvändigt att inställa erkännanderättegången ska en ny erkännanderättegång hållas inom 30 dagar från den dag då rättegången skulle hållas. Denna frist kan också förlängas (RBL 5b:2.1).

Åklagaren och den svarande med biträde ska vara personligen närvarande vid erkännanderättegången. Det är nödvändigt att den svarande är närvarande eftersom domstolen ska kunna försäkra sig om att erkännandet är riktigt och frivilligt och om att den svarande förstått förfarandets effekter.

Domstolen ska bereda den målsägande möjlighet att närvara vid erkännanderättegången om den målsägande har ett skadeståndsyrkande som åklagaren inte driver.

Det kan bli nödvändigt att inställa erkännanderättegången om den svarande inte kommer personligen till behandlingen. Om den svarande uteblivit av någon annan anledning än av laga förhinder ska normala åtgärder för säkerställande av huvudförhandlingen vidtas i ärendet. Begäran om att svaranden ska hämtas till rättegången ska lämnas, den svarande ska efterlysas och efterlysningen ska vid behov utvidgas så att den också gäller internationellt.

Om den svarande är efterlyst med stöd av ett mål som behandlas vid en erkännanderättegång, ska åklagaren utifrån omständigheterna överväga olika alternativ som skulle göra det möjligt för den svarande att komma till erkännanderättegången frivilligt. I fråga om återkallandet av efterlysningen ska särskild försiktighet iakttas eftersom det kan vara svårt att lämna en ny ansökan till domstolen om fängslande av den svarande på grund av samma gärning.

5.2 Målsägandens ersättningsanspråk

Åklagaren ska även vid den huvudförhandling eller erkännanderättegång som anknyter till åtalsuppgörelsen driva den målsägandes ersättningsanspråk, om detta kan ske utan väsentlig olägenhet och anspråket inte är uppenbart ogrundat (RBL 3:9). I princip borde den målsägandes ersättningsanspråk inte drivas vid erkännanderättegången om det kräver bevisföring eftersom man vid erkännanderättegången inte för bevisning om det erkända brottet. Därför ska den målsägande, om han eller hon så vill, själv lägga fram den bevisning som behövs för att stödja skadeståndsanspråket.

Det är också möjligt att avskilja skadeståndsanspråket för behandling i en separat rättegång. Då går den målsägande miste om den fördel genom snabbare behandling som erkännandet ger.

5.3 Förfarandet vid erkännanderättegång (RBL 5b:3)

Lagen ger separata föreskrifter om den ordning som ska iaktas vid en erkännanderättegång. Inledningsvis redogör åklagaren för domsförslagets innehåll, dvs. förklarar för vilken gärning han eller hon yrkar på straff och presenterar grunderna för sitt yrkande samt redogör för de omständigheter som påverkar utmätandet av straffet. Eftersom målet i princip ska vara rättsligt klart, borde åtalet inte behöva särskild juridisk argumentering som stöd. Åklagaren ska dock klart berätta för domstolen vad den svarande konkret gjort och varför gärningen ska karaktäriseras straffrättsligt som ett sådant brott som framgår av den rubricering som används i åtalet. För bevisningens del är det tillräckligt att åklagaren hänvisar till erkännandet samt till den bevisning som framgår av det förundersökningsmaterial som tillställts domstolen på bevisningstemats nivå. På domstolens begäran ska åklagaren dock presentera sin skriftliga bevisning i nödvändig omfattning. Åklagaren kan också presentera det innehåll av bevisningen som är väsentligt med tanke på avgörandet i ärendet och vid behov gå igenom dess viktigaste punkter.²³ Personvittnesmål tas dock inte upp vid erkännanderättegången med undantag av hörandet av den svarande och den målsägande.

Domaren ställer frågor till den svarande för att säkerställa att den svarande samtycker till förfarandet och förstår förfarandets betydelse samt att erkännandet är riktigt och frivilligt.

Den svarandes biträde ger en separat utsaga om domsförslaget och förundersökningsmaterialet. Det är rekommenderat att i domsförslaget uppta de uppgifter om gärningens omständigheter som är väsentliga för utmätandet av straffet. Då är det i regel inte nödvändigt att diskutera dem separat vid erkännanderättegången. Om åklagaren färdigt utmätt sin framställan om straff enligt den lindrigare skalan och uttryckt sin uppfattning om det normala straffets konkreta mängd, ska biträdet i huvudsak bekräfta innehållet och frivilligheten av huvudmannens erkännande.

²³ Se LaUB 5/2014 rd sid. 5–6 och 9/14.

Promemorian

28.12.2015

Dnr 26/31/14

I förfarandet har den målsägande möjlighet att uttala sig om domsförslaget och, om han eller hon så önskar, framföra sitt skadeståndsanspråk och sin bevisning som stöd för dem på det sätt som konstateras ovan. Den målsägande och den svarande har också möjlighet att begära att domstolen stadfäster en förlikning i fråga om skadeståndet (RB 20 kap.).

Efter detta behandlas eventuella andra anspråk som gäller gärningen, såsom förverkandepåföljder, affärsverksamhetsförbud, djurhållningsförbud och åläggande av återställande. Om grunderna till dessa krav har bestridits och erkännandet inte täcker dem ska åklagaren som stöd för sina yrkanden framlägga bevis som i regel framgår av det förundersökningsmaterial som tillställts domstolen. Även personvittnesmål är möjligt för att påvisa de anknutna yrkandena. Om behandlingen av yrkandena kräver mycket tid hade det varit bra om åklagaren förutsett detta och fört målet till huvudförhandling i stället för en erkännanderättegång.

Om domstolen anser att domsförslaget ska justeras exempelvis beträffande brottsrubriceringen, konkretiseringen av gärningen eller en mer detaljerad specificering av brottsrekvisitsfaktorer, kan domstolen styra parterna till att göra preciseringar i förslaget. Parterna kan förhandla om ändringarna till exempel under en paus och därefter tillsammans lägga fram dem för domstolen för godkännande.

Till slut får alla parter ge sina slutpläderingar, vilkas innehåll borde fokusera på utmätningen av det straff som är processens huvudsakliga objekt och på straffets grunder.

5.4 Domen (RBL 5b:4)

Vid en erkännanderättegång kan domstolen avslutningsvis meddela en dom i enlighet med domsförslaget eller avskryva ärendet. Om alla villkor för godkännande av domsförslaget uppfylls och det inte finns andra hinder för godkännandet av förslaget, ska domens innehåll motsvara domsförslaget. Om villkoren enligt domstolens bedömning inte uppfylls, avskrivs ärendet (RBL 5b:5.1).

Om målet avskrivs, får de utsagor som svaranden har avgett i samband med erkännanderättegången eller överläggningen för åtalsuppgörelse inte användas som bevis i ett brottmål (RBL 5b:5.2).

6 Ändringssökande

En dom som tingsrätten meddelat kan överklagas hos hovrätten. Under beaktande av förfarandets syfte borde besvärerna gälla utmätningen av straffet.

Vid ändringssökande iakttas föreskrifterna i rättegångsbalken utan särskilda frister eller processregler.

7 Återtagande av åtgärdseftergift och förbindelse om strafflindring

7.1 Lagstiftningsmässig grund

Enligt förundersökningslagen (FUL 3:10a.4) får ett beslut om att avstå från förundersökning eller att lägga ned en förundersökning och åklagarens förbindelse att yrka på ett lindrigare straff återtas endast om erkännandet återtas eller om beslutet eller förbindelsen enligt ny utredning som kommit fram i ärendet har grundat sig på väsentligt bristfälliga eller felaktiga uppgifter.

I lagen om rättegång i brottmål (RBL 1:11.2) föreskrivs att om åklagaren har beslutat att meddela åttelseftergift (RBL 1:8.2) eller att lägga fram ett domsförslag, får han eller hon återta sitt beslut endast om den misstänkte/den svarande återtar sitt erkännande eller samtycke eller om det enligt ny utredning som har kommit fram i saken framgår att beslutet har grundat sig på väsentligt bristfälliga eller felaktiga uppgifter.

Dessutom har riksåklagaren (RBL 1:11.3) rätt att ta upp ärendet på nytt för avgörande på det sätt som föreskrivs separat i lagen om åklagarväsendet (ÅklL 2:10.2). Det är således möjligt att klaga över åklagarens avgöranden i anslutning till åtalsuppgörelsen hos Riksåklagarämbetet eller så kan de tas upp på eget initiativ hos Riksåklagarämbetet för nytt avgörande. Då har riksåklagaren möjlighet att förhindra användandet av systemet för åtalsuppgörelse i ett enskilt ärende eller förordna att systemet ska användas i ärendet eller ändra innehållet av de avgöranden som åklagaren gjort under förfarandet.

7.2 Återtagande av erkännande

Den misstänktes/svarandes obegränsade rätt att återta sitt samtycke till förfarandet och/eller sitt erkännande betonar erkännandets frivillighet. Samtidigt kan denna rätt begränsa systemets användningsområde, då åklagaren måste förbereda sig på att anskaffa bevisning som räcker till dom för det erkända brottet för den eventualitet att erkännandet senare återtas.

Åklagarens praktiska möjligheter att återkalla de beslut som han eller hon fattat i systemet för åtalsuppgörelse är beroende av i vilket skede erkännandet återtas. Om den misstänkte återtar sitt samtycke eller erkännande i erkännanderättegången, meddelar domstolen inte den dom som avses i domsförslaget och ärendet avskrivs. Då befrias åklagaren och den misstänkte från iakttagandet av domsförslaget, och fortsättningen av behandlingen av ärendet underkastas deras prövning. Efter att målet avskrivits kan åklagaren väcka åtal för det brott som avses i domsförslaget, för det brott som avses i beslutet om att begränsa förundersökningen och för vilket det finns tillräcklig bevisning, samt för det misstänkta brottet som avses i beslutet om åttelseftergift.

Den svarande har dessutom obegränsad rätt att återta ett vid förundersökningen avgett erkännande utifrån vilket åklagaren anhängiggjort målet vid en sedvanlig rättegång i ett brottmål. Om ett erkännande återtas vid huvudförhandlingen kan åklagaren återkalla sin förbindelse till straffindring och fortsätta att driva det åtal som väckts, samt justera det väckta åtalet, om det är nödvändigt. Om den svarande återtar sitt erkännande kan detta också vara en grund för att begära att domstolen tar ställning till huruvida åklagaren kan utvidga sitt åtal att också gälla de gärningar för vilka åklagaren vid förfarandet för erkännande meddelat beslut om begränsning av förundersökningen, om bevisningen för dessa gärningar är tillräcklig (RBL 5:17.1).

Om återtagandet av erkännandet förutsätter att saken återförs till förundersökning för anskaffning av ytterligare bevisning har åklagaren beroende på det enskilda fallets särdrag olika möjligheter att agera. Åklagaren kan till exempel begära att huvudförhandlingen avbryts eller att målet avskrivs. I dessa situationer ska man alltid beakta åtgärdernas eventuella rättskraftsverkan och åtalsrättens preskriptionstid.

Den svarande kan också återta sitt erkännande i sina besvär till hovrätten, vid hovrättsbehandlingen eller i sin ansökan om besvärstillstånd och kräva att domen hävs utan att ange några grunder för ändringen i sin inställning. Åklagaren bör förbereda sig för detta på de sätt som anges ovan redan när han eller hon överväger att inleda förfarandet för åtalsuppgörelse.

7.3 Väsentligen bristfälliga eller felaktiga uppgifter

Åklagaren kan återkalla sitt domsförslag och beslut om åtgärdseftergift också när de baserats på väsentligen bristfälliga eller felaktiga uppgifter. Enligt regeringens proposition motsvarar denna möjlighet de allmänna förutsättningar utifrån vilka åklagaren även i övrigt får återkalla sitt beslut.²⁴

En sådan ny utredning skulle kunna vara undanhållande av sådana fakta för åklagaren vilkas befintlighet ursprungligen skulle ha förhindrat eller åtminstone gjort det mycket osannolikt att åklagaren inleder förfarandet för åtalsuppgörelse eller lägger ned åtalet. Åklagarens beslut kan exempelvis ha baserats på felaktiga eller vilseledande uppgifter som den misstänkte lämnat direkt eller förmedlat indirekt. Sakuppgifterna om den misstänktes brottsregisteruppgifter i utlandet eller den misstänkte gärningens omständigheter kan ha varit belagda med brister och fel som åklagaren inte har förutsett. Även den målsägande kan ha misstagit sig om gärningens karaktär eller skadans mängd. Bristerna och felen ska dock vara väsentliga i förhållande till den misstänkta gärningen och dess följder.

Promemorian

28.12.2015

Dnr 26/31/14

8 Rättskraftsverkan

Negativ rättskraftsverkan innebär att ett ärende som avgjorts med en lagakraftvunnen dom inte tas upp för ny undersökning. Enligt etablerad praxis i Finland har man ansett att beslut om åtalseftergift och om begränsning av förundersökning inte får rättskraft. Den åklagare som utfärdat beslutet får dock väcka åtal i ett ärende som omfattas av åtgärdseftergift om ny utredning erhållits i ärendet (RBL 1:11). Undersökningen av ett brott som omfattats av begränsning av förundersökning får inledas på nytt om det finns grundad anledning till det på grund av nya omständigheter som framkommit i ärendet (FUL 3:10.3). Dessa begränsningar gäller dock inte riksåklagaren. Riksåklagaren kan förordna att åtal ska väckas så länge som åtalsrätten inte har preskriberats. Motsvarande bestämmelser ingår i lagstiftningen om åtalsuppgörelse på det sätt som anges ovan.

Enligt de nya föreskrifterna gäller åklagarens möjligheter att återkalla beslut självständigt domsförslaget och beslut om åtgärdseftergift. Eftersom dessa beslut i regel gäller olika historiska händelser ligger de enligt etablerad tolkning i allmänhet inte i samma rättskraftskrets. Dessutom ska man observera att alla delgärningar i en helhet av gärningar som specificerats som en enda gärning inte nödvändigtvis ligger i samma rättskraftskrets.

Vad gäller domsförslag och beslut om åtgärdseftergift som anknyter till systemet för åtalsuppgörelse finns det inte grunder att avvika från den rådande tolkningen av rättskraft.

Chef för styrnings- och utvecklingsenheten,
statsåklagare

Ritva Sahavirta

Bilagor	Mall för beslut om begränsning av förundersökning och förbindelse om yrkan på ett lindrigare straff Mall för promemoria om överläggning för åtalsuppgörelse Mall för domsförslag
Distribution	Åklagarämbetena
För kännedom	Skatteförvaltningen Centralkriminalpolisen Polisinrättningen i Helsingfors Polisstyrelsen Justitieministeriet

ÅKLAGARÄMBETET

BESLUT

Om begränsning av förundersökning och förbindelse om yrkande på lindrigare straff

Datum

Ärendenr

Den brottsmisstänkte

Målsägande

Misstänkta brott

Det misstänkta brottet som avses i begränsningsbeslutet:

1. Rubricering, gärningstid och -plats samt kort beskrivning av gärningen i enlighet med rekvisitet.

Erkänt brott som avses i förbindelsen om strafflindring:

2. Rubricering, gärningstid och -plats samt kort beskrivning av gärningen i enlighet med rekvisitet.

Åklagarens beslut och förbindelse

1. Jag förordnar att undersökningen läggs ned i fråga om brott 1 som avses ovan.

2. Jag förbinder mig att yrka på straff enligt den lindrigare straffskala som avses i 6 kap. 8a § i strafflagen för det misstänkta brottet 2 enligt följande:

I förbindelsen bedömer åklagaren straffet för det erkända brottet utan erkännande och lindrat till följd av erkännande. Om ärendet omfattar flera erkända brott ska åklagaren också bedöma det gemensamma straffet utan erkännande och lindrat till följd av erkännande. I bedömningarna ska dessutom beaktas alla andra lindringsgrunder som är tillämpliga på den erkända gärningen utöver de lindringsgrunder som avses i 3 kap. 10a § 2 mom. i förundersökningslagen. Även de konkreta omständigheter som påverkar utmätningen av straffet ska beskrivas till nödvändiga delar.

Motiveringar

Undersökningsledaren har framställt att förundersökningen i brott 1 ska läggas ned.

Motiveringarna till begränsningsbeslutet konstateras i korthet.

1. Jag har före det erkännande som avgetts vid förundersökningen tagit del av det erhållna förundersökningsmaterialet och bedömt att det i ärendet finns sannolika skäl att misstänka att X gjort sig skyldig till den gärning som beskrivs i punkt 2.

2. Undersökningsledaren har i sin framställan beskrivit ärendets karaktär och särskilt de kostnader och den tid som utförandet av förundersökningen skulle ta i anspråk enligt följande X.

Utförandet av förundersökning och åtalsprövning samt ordnandet av huvudförhandlingen skulle enligt åklagarens bedömning ta X dagar/veckor/månader i anspråk.

3. I gärningar som gäller åtalspunkt 1 och/eller 2 har den målsägande framfört (konkretiserade) yrkanden. Ett viktigt (konkretiserat) intresse i ärendet skulle kunna kräva att åtal väcks för gärning 1 och straff utmätts med normal straffskala för gärning 2.

Jag har dock i min prövning kommit fram till att de i punkt 2 nämnda processekonomiska fördelar som uppnås genom det förfarande som avses i 3 kap. 10a § har större vikt än det allmänna eller enskilda intresse som förknippas med ärendet/att ärendet inte förknippas med ett viktigt allmänt eller enskilt intresse.

Under beaktande av dessa omständigheter, då betydande processekonomiska besparingar kan uppnås genom att den misstänkte erkänner, kräver inget viktigt allmänt eller enskilt intresse enligt min prövning att förundersökning utförs för samtliga misstänkta brott. Av samma anledning är det också motiverat att ge en förbindelse om strafflindring.

Lagrum

Förundersökningslag 3 kap. 10a § 1 och 2 mom.

Underskrift

Häradsåklagare

Distribution

Den brottsmisstänkte och hans eller hennes biträde
Målsägande
Polisen

Åklagaren har före överläggningen skickat ett utkast till domsförslaget till den målsägande och till de svarandes ombud.

2 Material som varit tillgänglig för parterna

Konstaterades att samtliga parter haft tillgång till följande handlingar när de övervägt avfattande av ett domsförslag:

- Förundersökningsprotokollet
- Den målsägandes skriftliga yrkanden
- Övriga handlingar

3 Parternas rättigheter

Åklagaren konstaterade följande om domsförslagets betydelse och om parternas rättigheter som anknyter till domsförslaget:

Oskuldspresumtion

Den misstänkte har informerats om att han eller hon ska betraktas som oskyldig tills hans eller hennes skuld har bevisats vid rättegång. Med stöd av detta har den misstänkte också rätt att låta bli att medverka till utredningen av hans eller hennes skuld vid överläggningen för åtalsuppgörelse, och den misstänkte är inte skyldig att hålla sig till sanningen.

Rätten till biträde (RBL 1:10a.2)

Svarande har rätt att få ett biträde till överläggningen för åtalsuppgörelse.

Erkännande och samtycke (RBL 1:10.2)

Vid överläggningen för åtalsuppgörelse kan avfattas ett domsförslag om den misstänkte frivilligt och på ett faktamotsvarande sätt erkänner att han eller hon gjort sig skyldig till det brott som beskrivs i domsförslaget samt ger sitt samtycke till att ärendet behandlas vid en erkännanderättegång.

Avfattandet av ett domsförslag förutsätter att den målsägande vid förundersökningen meddelat att han eller hon inte har yrkanden i ärendet eller, om den målsägande har yrkanden, ger sitt samtycke till att ärendet behandlas vid en erkännanderättegång. Om den målsägande ger sitt samtycke till att ärendet behandlas vid en erkännanderättegång går han eller hon miste om sin subsidiära åtalsrätt.

Överläggningens objekt (RBL 1:10.3)

Överläggningen för åtalsuppgörelse kan endast gälla mängden av det straff som den svarande meddelas. Till följd av sitt erkännande får den svarande en strafflindring, och ärendet behandlas snabbt. Till följd av den misstänktes erkännande kan åklagaren dessutom med stöd av 1

kap. 8 § 2 mom. i lagen om rättegång i brottmål meddela åtalseftergift för en del av de misstänkta brotten.

Rätt att återta samtycke

Den misstänkte/svarande har rätt att återta sitt erkännande och samtycke när som helst under brottsprocessen. Då avskriver tingsrätten ärendet. Om erkännandet återtas i hovrätten kan åklagaren anföra motbesvär och yrka på straff enligt normal skala. Då kan åklagaren också överväga att återkalla beslutet om åtgärdseftergift.

Om erkännandet återtas kan åklagaren återkalla sitt beslut om åtalseftergift och väcka åtal vid en normal rättegång.

Den målsägande kan inte återta sitt samtycke. Den målsägande återfår dock sin åtalsrätt om den misstänkte/svarande återtar sitt erkännande eller om domstolen avskriver målet.

Åklagarens rätt till återtagande (RBL 1:11.2)

Åklagaren får återta sitt domsförslag och beslut om åtalseftergift om beslutet har grundat sig på väsentligt bristfälliga eller felaktiga uppgifter eller om den misstänkte/den svarande återtar sitt erkännande eller samtycke.

En högre åklagare har alltid rätt att ta upp ärendet på nytt för avgörande.

Om erkännanderättegången (RBL 5b kap.)

Vid erkännanderättegången behandlas ärendet i den ordning som föreskrivs i 5b kapitlet i lagen om rättegång i brottmål.

Den svarande ska vara närvarande vid erkännanderättegången.

I domsförslaget förbinder sig åklagaren att yrka på straff enligt den lindrigare straffskala som avses i 6 kap. 8a § i strafflagen. Domstolen är inte bunden till det straffyrkande som åklagaren framför men är skyldig att tillämpa den lindringsgrund som föreskrivs i 6 kap. 8a i strafflagen.

Den målsägande har rätt att framföra ett skadeståndsanspråk som bygger på brottet. Anspråket kan behandlas vid erkännanderättegången.

Domstolen kan meddela en dom enligt domsförslaget eller avskriva ärendet.

En dom som meddelas i en erkännanderättegång får överklagas.

Förbud mot utnyttjande (RBL 1:10a.6 och 5b:5.2)

Enligt 1 kap. 10a § 6 mom. i lagen om rättegång i brottmål föreskrivs att om ett domsförslag inte läggs fram, får sådana utsagor som den misstänkte eller den svarande har avgett i samband med en överläggning inte användas som bevis i ett brottmål. På motsvarande sätt föreskrivs i 5b kap. 5 § att om målet avskrivs i

erkännanderättegången får de utsagor som svaranden har avgett i samband med en överläggning eller i erkännanderättegången inte användas som bevis i ett brottmål.

Om offentlighet

I enlighet med 6 kap. 24 § 1 mom. 3 punkten i lagen om allmänna handlingars offentlighet är förundersökningsmaterialet samt de handlingar som förknippas med ordnandet av överläggningen och avfattandet av domsförslaget sekretessbelagda tills målet tagits upp vid en domstolsförhandling.

4 Parternas samtycken

De samtycken som parterna gett till förfarandet konstateras.

5 Domsförslagets innehåll

Åklagaren redogör för domsförslagets innehåll. Åklagaren konstaterar gärningsbeskrivningen och lägger fram den huvudsakliga bevisningen som stödjer den. Åklagaren presenterar sin förbindelse för strafflindring med utmätningsskäl.

Åklagarens beslut om åtgärdseftergift jämte motiveringar konstateras.

Konstateras att parterna med biträden tagit del av allt material som finns till hands.

6 Den misstänktes erkännande

Innehållet av den misstänktes erkännande konstateras ha blivit antecknat i domsförslaget i enlighet med erkännandet.

Konstateras att den misstänkte vid överläggningen erkänt den i domsförslaget specificerade gärningen frivilligt och på ett faktamotsvarande sätt. Vid behov kan omständigheter som gäller erkännandets omständigheter, innehåll och grunder som kan ha betydelse vid senare bedömning av erkännandets tillförlitlighet antecknas i promemorian.

7 Undertecknande av domsförslaget

Konstateras att alla parter godkänt och undertecknat domsförslaget.

Överläggningen konstaterades ha avslutats kl.

Överläggningens innehåll har antecknats korrekt i promemorian:

Datum och ort

Underskrifter

Den misstänkte
Den misstänktes biträde
Målsägande
Annan part som deltagit i överläggningen

Häradsåklagare

Bilagor

Domsförslag
Beslut om åtgärdseftergift

ÅKLAGARÄMBETET

DOMSFÖRSLAG

Datum
Ärendenr
R

Tingsrätt

Åklagare

häradsåklagare

Åtalspunkter

Svarande

Målsägande

ÅTAL

Jag yrkar på att den svarande straffas för följande brott:

Gärningsbeskrivning Gärningsbeskrivning (beskrivning av gärningen enligt rekvisitet, gärningstid, gärningsplats, brottsrubricering) som den svarande har erkänt och i fråga om vilken den målsägande gett sitt samtycke till förfarandet för erkännande. Efter att domsförslaget har undertecknats förutsätter ändring av gärningsbeskrivningen samtycke av alla parter eller att erkännandet återtas.

Bevisning för alla åtalspunkter

Den svarandes erkännande som domsförslaget baseras på.

De viktigaste bevisen per bevisningstema som åklagaren kommer att åberopa i sin presentation av målet.

DOMSFÖRSLAGETS FÖRUTSÄTTNINGAR

Den svarande har erkänt det brott som framgår av gärningsbeskrivningen och gett sitt samtycke till att ärendet behandlas vid en sådan rättegång som avses i 5 b kap. i lagen om rättegång i brottmål (RBL 1:10.2.1).

Åklagaren och den svarande är eniga om det tillräknade brottet som beskrivs ovan (RBL 1:10.2.2).

Den målsägande har gett sitt samtycke till att ärendet behandlas vid en sådan rättegång som avses i 5 b kap. om lagen om rättegång i brottmål (RBL 1:10.2.1).

Den som hörts som målsägande under förundersökningen har inte haft anspråk i ärendet och därför är den målsägandes samtycke inte nödvändigt (RBL 1:10.2.3).

ÅKLAGARENS ÖVRIGA YRKANDEN

Näringsförbud

Förverkandepåföljd

ÅKLAGARENS STRAFFYRKANDE/Förbindelse om strafflindring

Av domsförslaget ska klart framgå vilken effekt erkännandet har på det straff som normalt skulle utmätas för gärningen. I förslaget ska också meddelas åklagarens specificerade bedömning om den inverkan som alla andra lindringsgrunder utöver erkännandet som eventuellt tillämpas på ärendet kan ha på det straff som yrkas.

Straffyrkandet ska motiveras genom att meddela alla konkreta omständigheter som påverkar utmätandet.

Om ärendet omfattar flera erkända brott ska åklagaren bedöma straffet för respektive brott utan erkännande och lindrat till följd av erkännande, och därefter det gemensamma straffet utan erkännande och lindrat till följd av erkännande.

Förteckning över material som lämnats in till domstolen

Förundersökningsprotokoll.

Promemoria om överläggningen för åtalsuppgörelse.

Den målsägandes skriftliga samtycke till att ärendet behandlas vid erkännanderättegången.

Den målsägandes ersättningsanspråk eller annan handling som gäller ersättningsanspråk om vilket den svarande och målsägande uppnått enighet vid överläggningen för åtalsuppgörelse (avtal om uppgörelse), om detta avtalas.

Beslut om åtgärdseftergift som lämnas till domstolen.

Åklagaren ska avtala med tingsrätten om hur handlingarna lämnas in till tingsrätten.

DATUM

Underskrift

Svarande

Den svarandes biträde

Häradsåklagare